

# 1. Erik Svendsen og Steffen Auring: 50 kg på den fede måde på en måned

*Teksten er et uddrag af Så gælder det rumba, 2002. Erik Svendsen, universitetslærer. Steffen Auring, hf-lærer.*

**Der er to slags mennesker:** de der har sans for humor, og de der er blottet for den slags pjat. Er den modstilling rigtig? Næppe. De kedelige har nok glemt deres barndoms grineanfald. Alle mennesker har lyst til latter. Det er bare ikke alle, der har lige let til latter. Måske fordi man tager tilværelsen for alvorligt, eller fordi der ikke er så meget at grine af, når det kommer til stykket. Men kroppen har behov for latteren, den løsner for nogle spændinger, så vi søger alle noget at grine af.

Vi kan ufrivilligt komme til at grine af vores omgivelser. Hvis nogen skvatter uden at komme alvorligt til skade, griner vi automatisk. Det er menneskeligt at fejle, og sjovt når kroppen kløjs i det. Det er derfor klovne og komikere er populære: de viser, hvordan den menneskelige krop er fornøjelig, vel at mærke når kontrol og påpasselighed tipper, og den leddeløse krop får overtaget. Man kan ikke være sjov, hvis man skal overholde alle skrevne og uskrevne regler. Latteren bundler i en tilsidesættelse af det acceptable, hvad enten man vil det eller ej. Den kan blotlægge noget frækt og forbudt som i sjofle vittigheder, og den peger andre ud: bøsserne, de rødhårede, blondinerne, handicappede – engang var det molboerne. Grovhederne rammer en minoritetsgruppe, men på den anden side – hvem er ikke del af en minoritetsgruppe i dag?

På bagsiden af dagbladet Politikens første sektion kunne man fredag d. 23. august 2002 i spalten ATS læse følgende:

## 20 **TV-guide**

### **20.30 Fede Danskere**

Afsnit 356. Dennis har sat sig for at smide 50 kilo på en måned, og efter en uge har han allerede tabt 187 gram. Men så går det galt: På diætistens friaften lader han sig i et ubevogtet øjeblik friste af en bakke flødeboller, fire pose Estrella Sour Cream & Onion Chips, en magnumpose Kim's Peanutkugler, to meter Toblerone og tre halvandenliters cola, og så er han lige vidt.

Der er to slags mennesker: de der gerne vil have forklaret, hvad det er der er sjovt, og de der bare vil grine og så videre til næste oplevelse. Den sidste gruppe vil hade at få gradbøjet<sup>1</sup> det humoristiske – men hvorfor sige nej til at blive klogere? Ved at se på mekanismerne i humoren og hvad der skaber latter, kan man selv blive bedre til at bidrage til underholdningen.

Hvad er sjovt i tv-guiden? Vitsen gør brug af nogle klassiske tricks. Vi tager teksten forfra: I 2002 har der på flere tv-kanaler været programmer om mennesker, der kæmper med overvægt. Programtitlerne har ikke været så kontante som Fede danskere; DRs variant hed fx Miraklet på Mols. Men når man skal more, smører man tykt på, og det kan så, som her, gå ud over de tykke. Det kan selvfølgelig ende med den rene kynisme og foragt for svage eller udsatte mennesker. Der er bare ingen vej udenom, hvis man vil underholde: latteren følger med overdrivelser, og overdrivelse fremmer forståelsen, som man siger.

<sup>1</sup> gradbøjet (her): forklaret i hver en detalje

40 "Afsnit 356" er mildest talt en overdrivelse. Så mange afsnit kommer der ikke i disse docu-soaps. Vitsen udstiller snarere de uopfindsomme tv-kanaler end den gør nar af de fede. En meget stor del af den aktuelle "latterkultur" er forbundet med den omsiggribende mediekultur, og det fænomen har i sig selv ændret vores opfattelse af, hvad der er sjovt.

45 Beskrivelsen af programmet indledes med en markering af Dennis' drøm: han vil tabe 50 kilo på en måned (gad vide hvor meget han vejer?). Indtil videre har han nået – 187 gram. Det sjove er ikke blot den gigantiske overdrivelse: man kan næppe tabe 50 kilo på en måned. Det sjove er også underdrivelsen: sølle 187 gram er, hvad det er blevet til. Ved at udstille kontrasten mellem ideen og realiteten, 50 mellem overdrivelsen og underdrivelsen, bliver læseren bevæget. Det er altid sjovt, når modsætninger er store, og når der er langt fra en højtflyvende ide til det, den bliver til i virkeligheden.

Når en autoritet falder, griner vi nærmest automatisk. Den bevægelse ligger også i vitsen. Dennis er grinagtig i sig selv, men han er også sjov, fordi han gør 55 oprør mod sin lærer, diætisten. Den sundhedspolitisk korrekte autoritet har sikkert givet Dennis ny viden om mad, men det har ikke ændret elevens tilbøjeligheder, snarere tværtimod. Sundhedsapostlen degraderes i vitsen.

Stakkels Dennis mister selvkontrollen på sin friaften. Han skovler mad i sig, og som det fremgår endog larmende usund mad. Glem alt om diæt og gode kostvaner. 60 Vittigheden tangerer det småsadistiske i den lange udpensling af guf, som sættes til livs, nu da Dennis har sluppet diætistens kontrol. Igen er det overdrivelsen, der trækkes på: man ser det for sig: to meter Toblerone! Opremsningen af de fede varer udgør en nydelse i sig selv: latteren stimuleres, når sproget bliver legende. Det er sjovt, når ordene får en materiel karakter, bliver noget vi kan pjatte med, 65 uafhængigt af hvad ordene betyder i daglig fornuftig tale.

Den ene ko siger bekymret til den anden, at kogalskab er noget værre noget: "Den kan ramme hvem som helst af os". Det højst uventede svar lyder "ikke mig, jeg er en helikopter". Det er jo det rene vrøvl. En ko kan ikke være en helikopter. Men det siger dyret altså. Overraskelsen sætter to størrelser sammen, som absolut 70 ikke har noget fællesskab: et pattedyr og en menneskeskabt maskine, der endog kan flyve. Ved at forbinde ting eller fænomener, som ikke har noget med hinanden at gøre, som ikke tilhører samme kategori, kan man ikke desto mindre fremkalde latter. Inkongruens<sup>1</sup> skaber latter

Vi gør, bevidst eller ubevidst, brug af tre hovedgreb, når vi vil vække latteren:

75 - Vi skubber autoriteter ned fra magtens tinde. Det gør vi ved at spille på grove modsætninger og overdrivelser – underdrivelser har samme effekt som overdrivelser.

- Vi anstrenger os for at overraske, og det sker fx ved at sætte ting sammen, som er højst forskellige og umage.

80 - Vi leger med sproget, og ved at rokke ved fastlagte betydninger bliver sproget levende igen. Verden bliver morsommere, og vi pludrer løs og underholder ved at lave mærkelige lyde. Det er måske ikke voksent, men det er sjovt. Som når digteren og litteraturkritikeren Lars Bukdahl erklærer: "Giv for alvor et tjat/ til menin- gens plat,/ vær ikke at skvat,/ gå ind for pjat."

<sup>1</sup> *inkongruens*: uoverensstemmelse; at delene ikke passer sammen